

ನಾಥನೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲ...

ಕಾಯಕದ ನಾಲಿ

ವೈಪರೀತ್ಯದ ಬದುಕು

ನಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ, 'ವೈಪರೀತ್ಯ' ನಾವು ಹಲವಾರು ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ; ಹಲವಾರು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ; ಹತ್ತಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಪರಿಹಾರಗಳಿಗೆ ತಡಕಾಡುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು, ಎಂದೂ ನಿಲ್ಲದ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಅವು ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ, ಮನಸ್ಸಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಬಳಿಸುತ್ತವೆ. ದೇಹ ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತ ಸಾಗುತ್ತದೆ; ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಪರಿಪುಟತ್ವವನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ವಯಸ್ಸಾದಂತೆ, ಶರೀರಶಕ್ತಿ ಕುಂದಿ, ಮಾನಸಿಕ ಚಿಂತೆಯ ಭಾರ ಚಾಸ್ತಿಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸೊರಗುತ್ತ, ಕೊರಗುತ್ತ ಮನುಷ್ಯ ಸಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಉಸಿರು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ; ಎಲ್ಲವೂ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಆದರೂ ಬದುಕಿನ ವೈಪರೀತ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕುವ ಆಶೆಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಖ-ದುಃಖ, ಹರ್ಷ-ಸಂಕಟ, ಮಾನ-ಅಪಮಾನ, ಯಶಸ್ಸು-ಸೋಲು ಇವುಗಳ ಚಕ್ರ ಸಾಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಭದ್ರತೆಯಿಲ್ಲ. ಸುಖ ಬಂದರೆ ಅದು ಕಳೆದುಹೋಗುವ ಭಯ. ಆರೋಗ್ಯವಿದ್ದರೆ ಕಾಯಿಲೆಯ ಭಯ. ಹೀಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಹೇಗೆ ಬದುಕಬೇಕು ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಜೀವನವೇ ಕೊನೆಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಬದುಕಿನ ಇತರ ಅಂಶಗಳಂತೆ, ನಾವು ಮಾಡುವ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಈ ವೈಪರೀತ್ಯ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧತೆ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾನವ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಬಹುಪಾಲುನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆ ಡೋಲಾಯಮಾನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಆಶಾಭಾವನೆಯನ್ನೇ, ಏನನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸುವ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನೇ ಕ್ರಮೇಣ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹೆಣಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಸಾಗುತ್ತಿರುವ ಬಡ ಎತ್ತುಗಳ ಪಾಡು ಅವನದಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಳೇ ಭಾರವಾಗುತ್ತದೆ, ಬೇಸರವಾಗುತ್ತದೆ, ಬೇಡವಾಗುತ್ತದೆ.

ತಿತಿಕ್ಷಸ್ತ ಭಾರತ

ಬಾಳಿನ ಈ ವೈಪರೀತ್ಯಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತ ಪರಿಹಾರವಿದೆಯೇ? ಇದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಸಂಕಷ್ಟ ದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕಂಡು - **ಪ್ರಹಸನ್ನಿವ ಭಾರತ** - ಅವನು ಮುಗುಳ್ಳುಗುತ್ತಾನೆ. "ಮಗು, ನಿನ್ನ ಒಂದೇ ಸಮಸ್ಯೆಯೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ಈ ಕೀಳರಿಮೆ. ನೀನು ನೀನರಿತಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತನು. ಈ ಕ್ಷುದ್ರ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ನಿನಗೆ ಸಲ್ಲದು. ನಿನ್ನ ಮಾನಸಿಕ ಅಪನಂಬಿಕೆಯ ಈ ಕೂಪ ದಿಂದ ಎದ್ದೇಳು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಎಂದರೆ ಏಕಾಗ್ರತೆಯ ಮೂಲಕ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎನ್ನುವುದು. ಏಕಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕ್ಷುದ್ರ ಅಹಂಕಾರದ ಅರಿವೇ ನಮಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಯೋಗದ ಆದರ್ಶದಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ತನ್ನನ್ನೇ ಮರೆತು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

- ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ

ನಾವಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏನೂ ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಆಗಬೇಕಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ "ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಧೀರಪುರುಷನಾಗು" ಎಂಬ ಕರೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವನು. ಇದು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪರಿವರ್ತನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಂತರಂಗವೇ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ವೈಪರೀತ್ಯತೆ ಎಂಬುದು ಜಗದ್ವಿಲಾಸದ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ಅದರಲ್ಲಿ

ಯಾವುದೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಬಂದುಹೋಗುವಂಥವೇ. ಎಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯವೇ - **ಆಗಮಾಪಾಯಿನೋ ಅನಿತ್ಯಾಃ** - ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಈ ರೀತಿ ಇರಬೇಕಾದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹೇಗೆ ಇರಬೇಕು? ಜೀವನದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಓಲಾಡುವಿಕೆಗೂ, ನಗುತ್ತ-ಅಳುತ್ತ, ಹರ್ಷಿಸುತ್ತ-ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ, ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಹೊಯ್ದಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇರಬೇಕೇನು? ಇದು ಸಲ್ಲದು ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. - **ತಾನ್ ತಿತಿಕ್ಷಸ್ತ ಭಾರತ** - "ಅರ್ಜುನ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೋ." ಹೌದು, ಯಾವುದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನಃಪಕ್ವತೆಯನ್ನೂ, ಪ್ರಾಥಮಿಕೆಯನ್ನೂ ತೋರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೂ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ಅಪ್ರಬುದ್ಧ ಶಿಶುವಿನ ಪಾಡು ನಮ್ಮದಾಗುವುದು. ನಾವು ಪ್ರಬುದ್ಧರಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕು, ಬದುಕು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಇದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಮುಂದಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಹಿಂದಿನ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಅರಿತು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಬಾಳು ಹಗುರವಾಗುವುದು; ಮನೋಹರವಾಗುವುದು; ಆನಂದಮಯವಾಗುವುದು.

ವ್ಯವಸಾಯಾತ್ಮಿಕಾ ಬುದ್ಧಿ

ನಾವು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಲೌಕಿಕ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ತರಗಳಿರದರಲ್ಲೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣವನ್ನು ನೀಡುವನು. ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಮನೋಧರ್ಮ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠನಾಗಿರುವುದು ಅವನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ಸಮಾಜ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯಪಾಲನೆಯು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಜೀವಿಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಕಸನದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸೋಪಾನ; ಆಂತರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಾಧನ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಾವು ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯ ಆಮೂಲಾಗ್ರ ಪರಿ ವರ್ತನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಸಾಧಾರಣ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳು ಲೌಕಿಕ ಬಯಕೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಜನನಮರಣಗಳ ಸಂಸಾರದ ಪ್ರವಾಹ ಅಪ್ರತಿಹತವಾಗಿ ಮುಂದು ವರಿಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಗಳು ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉಪದೇಶಿಸುವ 'ಬುದ್ಧಿಯೋಗ'ವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉದಾತ್ತವಾದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅದರ ಉದ್ದೇಶವೇ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಭೋಗ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳ ಕಡೆ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವವನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಕ್ಷುಭಿತವಾಗುತ್ತದೆ; ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆ ಬೇಕಾಬಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ಲಂಗುಲಗಾಮಿಲ್ಲದೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಬಗೆಯ ಫಲಾಶಾಂಕ್ಷಿಯೇ ಕರ್ಮದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಬಾರದು. ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದ ಧ್ಯೇಯವಿದೆ. ಆ ಉನ್ನತ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆ, ಪ್ರಶಾಂತತೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಬೃಹದ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅಲುಗಾಡದೆ ಶಾಂತವಾಗಿರುವ ಜಲಾಶಯದಂತೆ ಅದು ಇರಬೇಕು. ಇದನ್ನೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, 'ವ್ಯವಸಾಯಾತ್ಮಿಕಾ ಬುದ್ಧಿ' ಅಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಬುದ್ಧಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಯೋಗಸ್ಥ: ಕುರು ಕರ್ಮಾಣಿ

ಇಂಥ ಮನಃಪಕ್ವತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕರ್ಮವು ಲೌಕಿಕ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನವಾಗಿ ಮುಂದು ವರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅದೊಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ನಾವು

ವಾಸ್ತವದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಳೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮಗೆ ಸದ್ಯ ಸಾಧ್ಯವಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯದ ಆಚರಣೆ ಮಾತ್ರ, ಅದರ ಫಲವಲ್ಲ. ಫಲ ನಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರದ ಪರಿಧಿಯ ಆಚೆ ಇರುವಂಥದ್ದು. ನಮಗೆ ಕರ್ಮ ಮಾಡಲು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರ. ಅದರ ಫಲ ಹೀಗೆಯೇ ಇರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಅಧಿಕಾರ ನಮಗಿಲ್ಲ. ಏನೇ ನಾವು ಗೋಣಗಾಡಿದರೂ, ಕಾಣದ ಯಾವ ದೇವರಿಗೆ ದೂರಿತ್ತರೂ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ನಾವು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ಮನಗಾಣಬೇಕು. ಇದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ದೃಷ್ಟಿ.

ಹಾಗೆಂದು ಕರ್ಮ ಮಾಡದಿರಲು, ಅಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಅಥವಾ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲೂ ನಮಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಅದು ಅನೈತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಕುಟಕ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿಯೂ ಇದರಿಂದ ನಮಗೆ ಹಾನಿಯೇ ಉಂಟಾ ಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಅದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಅದನ್ನು ತ್ಯಾಗವೆನ್ನಲಾಗದು; ಅದು ಶುದ್ಧ ಹೋಣೆಗೇಡಿತನ.

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಒಂದೆಡೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ, ನಾವು ಬಯಸುವ ಫಲವನ್ನು ಆಶಿಸಲೂ ನಮಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವನು. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲೂ ನಮಗೆ ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವನು. ಹೀಗೆ ಇಕ್ಕೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಹೇರುವನು.

ಹಾಗಾದರೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು? - **ಯೋಗಸ್ಥ: ಕುರು ಕರ್ಮಾಣಿ** - ಯೋಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡು. ಯೋಗವೆಂದರೆ ಏನು? ಇದಕ್ಕೆ ಮೂರು ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊಡುವನು. ಮೊದಲನೆಯದು, -**ಸಮತ್ವಂ ಯೋಗ ಉಚ್ಯತೇ** - ಯೋಗವೆಂದರೆ ಸಮಭಾವ; ಹಿಂದೆ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿದ ಸುಖ ದುಃಖ, ಸೋಲು ಗೆಲುವು, ಶೀತ ಉಷ್ಣ ಮೊದಲಾದ ದ್ವಂದ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವ. ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ಸಹಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ, ಸಮನಾಗಿ ಕಾಣುವ ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮ ಮಾನಸಿಕಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದೇ ಯೋಗ.

ಎರಡನೆಯ ವಿವರಣೆ - **ಬುದ್ಧೌ ಶರಣಮನ್ವಿಚ್ಛ** - "ವ್ಯವಸಾಯಾತ್ಮಿಕಾ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಶರಣಹೋಗು ಅಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಲ್ಲು. ನಿನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೂ, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೂ ಅದನ್ನು ಆಧಾರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೋ" ಎಂದರ್ಥ. ಮೇಲೆ ಕಾಣುವ ಅಬ್ಬರದ ಅಲೆಗಳ ಆಧಾರವಾಗಿ, ನೀರವ ಶಾಂತ ಸಾಗರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹೊರಗಿನ ಜಂಜಾಟಗಳು ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಆಧಾರವಾಗಿ ಸ್ವಸ್ಥ ಮತ್ತು ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಸು ನಮ್ಮದಾಗಿರಬೇಕು. ಇದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಶಯ.

ಯೋಗ: ಕರ್ಮ ಸು ಕೌಶಲಂ

ಯೋಗದ ಮೂರನೆಯ ವಿವರಣೆಯೆಂದರೆ - **ಯೋಗ: ಕರ್ಮ ಸು ಕೌಶಲಂ** - ಯೋಗವೆಂದರೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ದರಲ್ಲಿನ ಕುಶಲತೆ. ಕರ್ಮಬಂಧನವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಕುಶಲ ಕರ್ಮ. ಕರ್ಮಗಳ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಬರುವ ಒಳಿತು, ಕೆಡಕುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರದೂಡಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡುವುದೇ ಕುಶಲಕರ್ಮ. ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಧ್ಯೇಯಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬೋಧಿಸುವ ಕುಶಲತೆ.

ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಳಿತು ಕೆಡಕುಗಳ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಿರಾಕರಿಸಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಅವಲಂಬನವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಇಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಳಿತುಕೆಡಕುಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಸುರಕ್ಷತೆಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಇಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗನಿಸಿದೆ.

ನಾವು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳ ಅಥವಾ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಬಾಹ್ಯ ಕುಶಲತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆಂತರಿಕ ಕೌಶಲವನ್ನು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಬಾಹ್ಯ ಕೌಶಲ ಕೂಡ ಉತ್ತಮಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ, ನಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಆಯಾಮಗಳ, ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಅನಾವರಣವಾಗುತ್ತದೆ; ಬದುಕಿನ ನೂತನ ಮಜಲುಗಳು ನಮಗೆ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ; ನಮ್ಮ ದಿನನಿತ್ಯದ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಏರುತ್ತವೆ; ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಸಂಗತಿಗಳೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆಯಾಮವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬೋಧಿಸುವ ಯೋಗವು ನಮ್ಮ ಬಾಳಿನ ದಾರುಣ ವಾಸ್ತವಿಕೆಗೆ ಕೂಡ ವ್ಯಾಪಕ ಮತ್ತು ಗಂಭೀರ ಅರ್ಥವನ್ನು, ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಲು ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಆತ್ಮನೈವಾತ್ಮನಾ ತುಷ್ಟಃ

ಬದುಕಿನ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಮೊದಲಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತ್ವ ಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದನು. ಮೂರನೆಯ ಹಂತವಾಗಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆತ್ಮಾರಾಮನಾದ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಸಾಧಕನ ಮುಂದಿಡುವನು. ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಅರಸುವವನಿಗೆ ಸಿಗುವುದು 'ವಿರೋಧಾಭಾಸ' ಮಾತ್ರ. ವೈಪರೀತ್ಯರಹಿತವಾದ ಆನಂದವು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕೆಂಬುದು

ಬರಿಯ ಗೋಳಿನ ಕಂತೆಯೇ? ನಾವು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಬೇಕು? ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಡುವನು. ನಾವು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಕಾರ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಬಯಸಬಾರದು. ಉನ್ನತ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಂತಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಅರ್ಹರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಾವು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದನ್ನೇ ವೇದಾಂತದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಎನ್ನುವರು. ಕರ್ಮಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದ ಮಹಾತ್ಮರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಆನಂದವು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಹೊರತು ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುವಂಥದಲ್ಲ ಎಂಬ ವಾಸ್ತವಾಂಶವನ್ನು ನಮಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡುವನು. ಅದಕ್ಕಂದೇ - **ಆತ್ಮನೈವಾತ್ಮನಾ ತುಷ್ಟಃ** - ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನು ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಮವು ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪವಾದುದು. ಕೇವಲ ಚೈತನ್ಯ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ, ಮಾನವ ಜೀವನದ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಅಡಗಿದೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮವು ನಮ್ಮ ನೈಜಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾವು ನಮ್ಮತನವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ನಿಜವಾದ ಆನಂದವು ಲಭಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾದ ಮನಃಪಕ್ವತೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ನಿಷ್ಕಾಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮದ ಸೊಗಸನ್ನು, ಸೊಬಗನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಮಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಅಸಕ್ತಃ ಸ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನಾಶ್ರಿತವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ ಕರ್ಮವನ್ನು ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರೆ, ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಅದರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯಾಮವನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಯಜ್ಞಭಾವನೆಯ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮೂಡಬಹುದಾದ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದನ್ನು ಅರ್ಜುನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುಂದೆ ಇಡುತ್ತಾನೆ: "ಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮ ಎಂದು ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೆ, ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಏಕೆ ತಾನೇ ನಾನು ಮಾಡಬೇಕು?" ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅರ್ಜುನನ ಪಲಾಯನದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿಯ ಮಾನಸಿಕ ಅವಸ್ಥೆಯೂ ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ, ಅಗೌರವ. ಯಂತ್ರದಂತೆ ನಾವು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವೆವು; ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸಹನೆ ನಿರಾಶಾಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಾವು ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ, ಈ

ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೀಗೆ ನೀಡುವನು: “ಅರ್ಜುನ, ನೀನಿನ್ನೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಏನಾದರೊಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಇರಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕರ್ಮ ಮಾಡುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೋ; ಅದನ್ನು ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೋ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಷಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸ ಬೇಕೆಂಬ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ಹದ್ದುಬಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. -ಅಸಕ್ತಃ ಸ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ- ಅಂಥ ಬಯಕೆಯನ್ನು ನೀನು ಮೀರಿ ಹೋಗ ಬೇಕು.”

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕರ್ಮಯೋಗದ ಇನ್ನೊಂದು ಆಯಾಮ ವನ್ನು ನಮಗೆ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಿರುವನು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕರ್ಮವು ನಮ್ಮ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿ ಯಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಬಯಕೆಯೇ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಈ ಬಗೆಯ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಂಚಲತೆಯೇ ಕಾರಣ. ಮನಸ್ಸಿನ ನಿಗ್ರಹದ ಮೂಲಕ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವೇ ನಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗುವುದು. ಇದೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಯಜ್ಞದೃಷ್ಟಿ

ಪರಮಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮುಖಗಳಿವೆ. ಒಂದು ವೃಷ್ಟಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಷ್ಟಿ. ಇವುಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧವು ಅವಿನಾಭಾವ ವಾದುದು. ವೃಷ್ಟಿಯು ಸಮಷ್ಟಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಮಷ್ಟಿಯು ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತದೆ. ವೃಕ್ಷಿಯು ವೃಷ್ಟಿಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಮಾಜ, ದೇಶ, ಪ್ರಪಂಚ ಮುಂತಾದವು ಸಮಷ್ಟಿಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದೃಷ್ಟಿ ಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವೃಕ್ಷಿಗತ ಆಶೋತ್ತರ ಅಥವಾ ಸಾಧನೆಯು ಸಮಷ್ಟಿಯ ಹಿತಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರಬೇಕು; ಸಮಷ್ಟಿಯ ಸತ್ವವನ್ನು ಸದೃಢಗೊಳಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಯಜ್ಞಭಾವನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಸಾಮರಸ್ಯಗೊಳಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅದಕ್ಕೊಂದೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಯಜ್ಞಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾಡದೆ ಇರುವ ಕರ್ಮಗಳು ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಂಧನವೆಂದರೆ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಂಧನ; ಅದರಿಂದ ಒಡಮೂಡುವ ಅಹಂಕಾರ, ಅವಿದ್ಯೆಗಳ ಬಂಧನ. ಯಜ್ಞಭಾವನೆಯು ಕೇವಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದೇ ಯಜ್ಞದಿಂದ. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಆದೇಶವಿದು: “ಮಕ್ಕಳೇ, ಯಜ್ಞದಿಂದಲೇ ನೀವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಿ. ಇದು ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಕಾಮಧೇನುವಾಗಲಿ.” ಈ ರೂಪಕದ ಮೂಲಕ, ಯಜ್ಞವನ್ನು ವಿಶ್ವದ ನಿಯಮವೆಂಬಂತೆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಯಜ್ಞಭಾವನೆಯು ‘ಬಾಳುವ ಕಲೆ’ ಅಥವಾ ‘ಬಾಳಬೇಕಾದ ವಿಧಾನ’ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಇತರ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯೇ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಸಹಕಾರ ಮನೋಭಾವ ಅಥವಾ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯು ಮಾನವನ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ ವಿಶ್ವನಿಯಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲ, ಯಾವುದರಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಚಕ್ರವು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೋ ಆ ನಿಯಮವು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. -ಯಜ್ಞೋ ವೈ ವಿಷ್ಣುಃ - ವಿಷ್ಣುವೇ ಯಜ್ಞರೂಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಯಜ್ಞಭಾವನೆಗೆ ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಬರುವ ‘ಋತ’ ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೂ ಇದನ್ನೇ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ‘ಋತ’ ಶಬ್ದವನ್ನು ಈ ಜಗತ್ತಿನ ನಿಯಮವನ್ನು, ಹಾಗೆಯೇ ವಿಶ್ವನಿಯಾಮಕನಾದ ಪರ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಸಂಕೇತಿಸಲು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.

“ಈ ನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಗಚ್ಚಕ್ರವನ್ನು ಯಾವನು ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ವೃಥಾವಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಕೇವಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಪಾಪಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರು ತ್ತಾನೆ” - ಇದು ಮಾನವತೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನೀಡುವ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ. ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅನ್ಯಾಯ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಶೋಷಣೆಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥಜನಿತವಾದಂಥವು. ಸ್ವಾರ್ಥವು ಯಜ್ಞವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿರುವ ವಿಶ್ವನಿಯಾಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರ ಭಾವನೆಯೇ ಯಜ್ಞದ ತಿರುಳು.

ಸಹಕಾರ ಭಾವನೆಗೆ ನಿಸ್ವಾರ್ಥತೆಯೇ ಆಧಾರಸ್ತಂಭ. ಸ್ವಾರ್ಥಿಯು ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಆ ನಿಯಮದ ನಿಯಾಮಕನಾದ, ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಷ್ಟಿರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಿಂದಲೂ ದೂರಸರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೈತಿಕತೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗುವುದೆಂದರೆ, ಆ ನಿಯಮದ ಕರ್ತಾರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವದಿಂದಲೂ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಂತೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ನಂಬುವ ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಯಜ್ಞ ಅಥವಾ ನಿಸ್ವಾರ್ಥತೆ, ನೈತಿಕತೆಗಳ ನಡುವಣ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಧರ್ಮವು ನೈತಿಕ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು; ಅದೇ ರೀತಿ ನೈತಿಕತೆಯು ಕೂಡ ಧರ್ಮದ ಆಧಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರ ಬೇಕು; ಇವೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳು ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬೋಧಿಸುವ ಯಜ್ಞದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ವ್ಯಕ್ತಿವಿಷಯವಾದುದು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುವ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದು ಹೇಳ ಬೇಕಾದರೆ, ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ, ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸಿದ ಮಹಾನ್ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಮಗಿಲ್ಲಿ ಗೋಚರನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ನೈವ ಕಿಂಚಿತ್ ಕರೋತಿ ಸಃ

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವಾದ ಜ್ಞಾನಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಯಜ್ಞದ ಆಚರಣೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವನು. “ಯಜ್ಞಭಾವನೆಯಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಪಾಲಿಗೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳು ನಶಿಸಿಹೋಗುತ್ತವೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಅವನು. ಹೌದು, -ಕರ್ಮಣ್ಯಾಭಿಪ್ರವೃತ್ತೋಽಪಿ ನೈವ ಕಿಂಚಿತ್ ಕರೋತಿ ಸಃ - ಅಂಥವನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕೇವಲ ದೇಹರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ತನಗೆ ಬಂದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾನೆ. ದ್ವಂದ್ವಾತೀತನೂ, ಯಾರಲ್ಲೂ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅಸೂಯೆ ಇಲ್ಲದವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಲಾಭ-ಅಲಾಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದ ಆ ಯೋಗಿಯು ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದರೂ ಬದ್ಧನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಕರ್ಮದ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ, ಕರ್ಮವೆಂಬ ಸೀಮಿತ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಜ್ಞಾನಯೋಗದ ಸಾಧನವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಕೃತಿಯ ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಗೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೇಹವೆಂಬುದು ಅಂಥ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕಾರ್ಯವಸ್ಥೆ. ಅದರಲ್ಲಿರುವವರೆಗೂ, ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದ ಕರ್ಮ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಕೇವಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ; ಚೈತನ್ಯರೂಪನಾದ ಪುರುಷ ಅಥವಾ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ತನಗೂ ಅದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಸಾಕ್ಷೀಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಜ್ಞಾನದ ತಿರುಳು. ಇದಕ್ಕೆ ಯಜ್ಞಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಯೋಗ ಸಹಕಾರಿ ಎನ್ನುವುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಇಂಗಿತ. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗದ ಅಂಗವಾಗಿಯೂ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಪದೇಶದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ಇಂಥ ಯಜ್ಞದ ಸಾರ್ವಭೌಮಿಕತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಎತ್ತಿತ್ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಯಜ್ಞಗಳ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಕೇವಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ, ಮಾನಜೀವಿತದ ಎಲ್ಲ ಆಯಾಮಗಳನ್ನೂ, ಹಂತಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸೋಜಿಗ ಮತ್ತು ಸಂತಸದ ವಿಷಯ. ದೈವಯಜ್ಞ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ಇಂದ್ರಿಯಯಜ್ಞ, ವಿಷಯಯಜ್ಞ, ತಪೋಯಜ್ಞ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಯಜ್ಞ, ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞ, ಕರ್ಮಯಜ್ಞ, ಪ್ರಾಣಯಜ್ಞ, ದಾನಯಜ್ಞ, ಆಹಾರಯಜ್ಞ, ಮುಂತಾದ ಯಜ್ಞಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಉಪಾಸನೆ ಅಥವಾ ಧ್ಯಾನದ ವಿಧಾನಗಳು, ಕರ್ಮಗಳು ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಇವು ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಜ್ಞಾನವು ಆಂತರಂಗಿಕವಾದರೆ, ಅದರ ಬಾಹ್ಯ

ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕತೆಯೇ ಯಜ್ಞ. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಯೋಗಗಳ ಸುಂದರ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಎಲ್ಲ ಹಂದರಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಈ ಯಜ್ಞ ನಿಯಮವನ್ನು ಯಾರು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಮಾತ್ರವೇ ವಿಶ್ವಾತ್ಮತತ್ವವಾದ ಸನಾತನ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಿಯಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸದವನಿಗೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಂತಿ ನೆಮ್ಮದಿಗಳು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಪರಲೋಕದ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ತಾನೇ ಹೇಳುವುದು? ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಮ್ಮ ಪರಲೋಕದ ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪರಲೋಕವೆಂದರೆ ಇಹಲೋಕದ ವಿಸ್ತರಣೆಯಷ್ಟೆ; ಸ್ಫೂರ್ಕರೂಪವಷ್ಟೇ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತೇವೆಯೋ ಅದೇ ನಿಜವಾದ ಸಾಧನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ವದ ನಿಯಮವನ್ನು ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತ, ಕರ್ಮಯೋಗದ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜ್ಞಾನದ ಉಜ್ವಲ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಬೇಕು. ಇದೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಶಯ.

ಉಪಸಂಹಾರ

‘ಬಾಳು ಬರಡು’ ಎಂಬ ನಿರಾಶಾಭಾವನೆಯ ಮೂಲಕ ನಾವು ಈ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆವು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ವಿಹಾರೋದ್ಯಾನವನ್ನಾಗಿ ನಾವು ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ನಾವು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳು, ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು - ಇವುಗಳೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಅರ್ಥವಿದೆ, ಗುರಿಯಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವನು ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವನು. ಜಗತ್ತಿನ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಾವು ಬೇಸರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವನು. ಅದನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಡುವನು. ಹೀಗೆ ಸೀಮಿತ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣವೆನಿಸುವ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನಾರಂಗವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವನು; ಲೌಕಿಕ ದಾಂಧಲೆಗಳ ತಾಣವಾದ ನಮ್ಮ ಮನೆ, ಊರುಗಳನ್ನೇ ತಪೋಭೂಮಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವನು; ಕರ್ಮಕೋಟಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನೊಂದು ನರಳುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ನಗುನಗುತ್ತಲೇ ಒರೆಸುವನು; ಬೆಂದ ನಿರಾಶಾದಾಯಕ ಮನಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಆಶೆಗಳ ತಂಪನ್ನೆರೆಯುವನು.

ಕರ್ಮಯೋಗವೆಂಬ ಇಂಥ ಮಹಾನ್ ಜೀವ ಸಂಜೀವನೀ ತತ್ವದ ಬೋಧಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಜಗದ್ಗುರುವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? - ಕೃಷ್ಣಂ ವಂದೇ ಜಗದ್ಗುರುಂ - ಅವನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ನಮನಗಳು.

